

Apeqquteqaat aallaavigalugu Inatsisartuni oqallisissatut siunnersuut, nunatsinni sulisussaaleqisalerneq anigorniarnissaa qanoq iliorluta aaqqissavarput ?

(Inatsisartunut ilaasorta, Múte Bourup Egede, Inuit Ataqatigiit)

Akissuteqaat

(Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerinnineq

Inatsisartunut ilaasortap, Múte Bourup Egedep, Inuit Ataqatigiit, sulisussaaleqinermik ajornartorsiuteqarneq qanoq anigorniassaneripput, apeqquteqaataa aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuuteqarneranut, Naalakkersuisut qutsavigaat.

Ukiuni marlussunni kingullerni aningaasarsiornikkut ingerlalluarnerup neriuortoqarnera suliffissaaleqisullu ikiliartuaarnerat maluginiarparput. Kisitsisitigut tamanna takuneqarsinnaavoq. Ukiuunerani suliffissaaleqisut piffissami 2014-imiit 2018-imut 35 %-imik ikilimapput. 2014-imi februaarimi inuit 4.420-t suliffissarsiortutut nalunaarsorsimapput. 2018-imi februaarimi inuit 2.868-nngorlutik ikilimallutik. Piffissami 2014-imiit 2018-ip tungaanut aasaanerani suliffissaaleqisut 48 %-imik ikilimapput. 2014-imi septembarimi inuit 2.982-it suliffissarsiortutut nalunaarsorsimapput. 2018-imi septembarimi inuit 1.552-nngorlutik ikilimapput. Inuit taakkua taamaallaat affaasa missaanniittut suliffeqalernissamut piareersimasut Majoriap nalilerpaa. Suliffissaaleqisut inuit sulileriaannartut nalilikkat kisiisa naatsorsuutigineqassappata, tamanna inuit sulisussat 18-imiit 64-it akornanni ukiullit katillugit 27.000-it missaaneersunit 3 %-it missaat piviusumik suliffissaaleqisuunerannut naapertuuppoq.

Tamatuma kingunerisaanik suliffissaaleqisut sinneri annerusumik minnerusumilluunniit aaqqissugaanermik pissuteqartumik suliffissaaleqillutik, ullumikkut inissisimavugut. Sumiiffinni suliffissaaleqiffiusuni sullivissaqannginnera imaluunniit suliffeqarnermi piginnaasaqartunik pissaqarnerup ujartuinerullu imminnut naapertuutinnginnerat tamatumunnga pissutaavoq.

2018-imi aasaanerani tunitsivinni sulisussaqaarnermi pissutsinut Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik naatsorsuivoq. Paasinarsivoq sumiiffiit tunitsivinni sulisussaaleqiffiusut, peqatigisaanik tassaasut Maniitsoq eqqaassanngikkaanni, sumiiffiit suliffissaaleqisunik sulilernissamut piareersimasunik nalunaarsuiffiusimangitsut.

Taamaattumik aaqqiissutissat ilaat tassaasariaqarpoq suliffeqarnermi nuttarnersitsineq. Sumiiffinni inuussutissarsiornermik ingerlatsiviuaallaanngitsuni suliffissaaleqisorpassuupput, aammalu sumiiffinni inuussutissarsiornermi annertuumik ingerlatsiviusuni sulisussarsiortoqluni.

Sulisussat suliffeqanngitsut sullivinnut inuttaqanngitsunut nuutsinneqartannginnerat amerlanertigut nuunnissap ajornakusoortinneqarneranik pissuteqartarpoq. Imaassinnaavoq

najukkami ilaqquttat qimakkuminaatsinneqarlutik inooqatigiinnermi pisunik tamanna pissuteqartoq. Kisianni amerlanertigut sumiiffimmi nuuffigerusutami inissaaleqineq suliffeqarnermi nuttarsinnaassuseqarnermut uniffiusarpoq.

Naalackersuisut taamaalillutik siunnersuuteqartup qulequtaq taannarpiaq qaqqimmagu nuannaarutigaa, sulisussat nuttarsinnaassuseqarnerulersinniarlugit suliassaqrarfiit akimorlugit siumullu isigaluni suliniuteqarnissaq pisariaqarmat. Taamaattumik 2019-imut Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi kontumi pingaarnermi 67.02.03 nuttarnersitsinissamut ikiorsiissutinut tunngasumi aningaasaliissutit 1,1 mio. koruuniniit 2,1 mio. koruuninut marloriaatinngortinneqassasut Naalackersuisut aamma siunnersuutigaa. Alloriarnissaq tulleeq tassaavoq sumiiffinni sulisussanik pisariaqartitsiviusuni ineqarnermi pissutsit oqallisiginissaat.

Anigorniagassaq alla tassaavoq piginnaasaqarfinnik immikkuullarissunik ujartuineq. *Nunanit allamiunut suliassaqrarfik aamma killeqarfinnik nakkutigininneq* pillugu nassuiaammi 2016-imi qanoq pisoqarnera ersarissumik takutinneqarpoq. Namminersorlutik Oqartussani, kommunini aamma suliffeqarfinni Namminersorlutik Oqartussanik pigineqartuni ilinniarsimassusissani tamaginni atorfiit inunnut Kalaallit Nunaanni inunngorsimasunit inuttalerneqartarnerat annertusiartorpoq. Sulisussarsiortarnermi anigorniagassat aammalu piginnaasaqartunik pisariaqartitsinerup oqallisigineranni taamatut neriulluarnartumik ineriartortoqarnera eqqumaffigissavarput.

Sulisitsisoq nunaqavissumik pisariaqartunik piukkunnassusilimmik atorfinitsitsinnaangippat, taakkua suliffeqareernerat pissutaasarpoq. Inuit Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut inuussutisarsiuutinut ilinniarsimasut suliffissaaleqisut 2014-imi 5,6 %-imiit 2016-imi 3,4 %-imut ikilisiapput.

Taamaattumik avataaneersunik sulisoqarnissamik kommunimit akuersissummik qinnuteqarnissamut periarfissaqarput. Inuit nunanit avannarlerneersuunngitsut pineqarpata kommunip akuersissuteqarneratigut Danmarkimi Udlændingestyrelsen-imi nunamiinnissamut sulinissamullu akuersissummik qinnuteqartoqarsinnaavoq. Naalackersuisut tusarniaaffigineqartarput aammalu suliassat taamaattut amerliartortut misigalugu. 2014-imi suliassat 343-upput, suliassat 54 %-ii akuerineqarlutik. 2017-imi suliassat 522-upput, suliassat 86 %-ii akuerineqarlutik.

Akuttunngitsumik tusartarparput sulisussanik avataaneersunik atorfinitsitsinissamut suliap ingerlasarnera arriippallaartoq. Taamaattoq erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq piffissaq suliassanik suliarinniffiusoq Udlændingestyrelsen-imi ingerlanneqartarmat aammalu Naalackersuisuniigani. Suliassanut taamaattunut tusarniaassutigineqartunut Naalackersuisuni piffissaq suliassanik suliarinniffiusoq suliamut ataatsimut agguaqatigiissillugu ullunik 14-inik sivisussuseqartoq missiliorneqarpoq.

Peqatigisaanik nunatsinni najukkani piginnaasaqarfiit nukittorsarneqarnissaasa aallunneqarnissaa pingaaruteqarpoq, taamaalilluta avataaneersunik sulisussanik pinngitsuuisinnaanginnerulissalluta. Oqaatigineqartut eqqortup tungaanut ingerlasoqarpoq aammalu sulisitsisuni piginnaasaqarfinnik pisariaqartitsinermut paasissutissanik nalunaarsukkanik pitsaanerusunik katersinermik aallartitsinissaq

Naalakkersuisut kissaatigaat. Suliffissaaleqisut suliffeqartarnerannut paasissutissanik nalunaarsukkat pitsaannerusut aammalu piginnaassuseqarnernik nalilersuisarnermi aammalu piginnaanngorsaanissamut pisariaqartitsinermit suliniuteqarnerulernissamut naleqqiullugu tamanna kissaatigineqarpoq. Inuusutissarsiutinut ilinniarfik Peqqissaanermik Ilinniarfik ukioq manna sulisunut ilinniagaqarsimasuunngitsunut 14-inut misileraalluni suliniummik ingerlataqarmat qujanarpoq, tassani taakkunanga 13-it ukiup ataatsip ingerlanerani peqqinnissamut ikiortitut piginnaanngorsarneqarlutik. Ilinniarsimanermut uppernarsateqaratik aammalu taamaaqataanik aningaasarsiaqaratik ullumikkut suliffeqartut piginnaanngorsarneqarnissaannut suliniutit taamaattut amerlanerusariaqarput.

Inuusuttut ilinniagaqaratik imaluunniit inuusutissarsiummik ingerlataqaratik uninngaannartut suli amerlasoorujussuusut sammineqarnerisa aalajangiusimaannarnissaa pisariaqartinneqartoq Naalakkersuisut aammattaaq siunnersuuteqartoq isumaqatigisorujussuaat. Suliffeqarnermut, ilinniartitaanermut isumaginninnermullu suliassa qarfinni suliassa qarfiit akimorlugit suliniuteqarnerup, ilinnialernissap imaluunniit sulilernissap piareersimaffigilernissaanut inuusuttunut aningaasaqarnikkut eqqortunik kajumissaarinnissamut, ataasiakkaanut iliuusissanut pilersaarusiornissamut aammalu ilinniarsimasunit ilitserneqarnissamut killissaliussinernik qulakkeeriviusussap, ingerlaannarnissaa pisariaqarpoq.

Taamaattumik suliffeqarnermi illuatungeriit soqutigisaqartullu allat qanimut oqaloqatigalugit suliffisaqartitsiniarnermi periusissamik nutaamik suliaqarnissaq siunertaralugu, siusinnerusukkut suliffeqarnermi suliniuteqarnerup ”suliffeqarneq toqqissisimanartoq” suliassa qarfiit akimorlugit naliliiffigineqarnissaa Naalakkersuisut aallartippaat. Ilaatinneqartussat arlaqarput ataqatigiissinneqartussat, aammalu Kalaallit Nunaanni suliffeqarnermut ungasissumut attanneqarsinnaasumillu aaqqiissutissarsinissamut ataatsimoorluni oqallisigineqartussat.

Taamatut oqaaseqarlutik Naalakkersuisut ammasumik pilersitsiviulluartumillu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissaannut qilanaarput.